

Kitap Tanıtımı

"TÜFEK, MİKROP VE ÇELİK"

Elk. Müh. H. Avni Gündüz
havni.gunduz@emo.org.tr

Geçen sene bu aylarda aldığım kitabın tamamını okumak pandemi dönemine rastladı. Kitabın arka kapışındaki anlatımlar ilgimi çekmişti; "İnsanlık tarihini anlamak .." Uzun bir aradan sonra pandemi kısıtlılığında kitabı okumaya başlayınca ve ayrıca ilğimiz de Covid-19 üzerine yoğunlaşmışken, mikropların insanlık tarihindeki önemi benim zihnimin de berraklaşmasını sağladı. Acaba yüzyıl önce meşhur İspanyol gribi Avrupa'yı kasıp kavurarak 50-100 milyon insanın ölmesine neden olmasa tarihin gidişatı farklı yönde olur muydu?

Kitap Türkiye'ye ait bir bir önsöz ile başlıyor ve bölüm bölüm tarihsel ve coğrafyaya dayalı olarak toplumların hareketleri inceleniyor. Aslında bir kuşbilimci olan Amerikalı yazar Mali'de (Papua Yeni Gine) yıllarca süren gözlemleri sırasında Mali'li Yalı'nın bir sorusuyla böylesi bir araştırma ve inceleme gereğini duyduğunu söylüyor.

Yalı'nın sorusu aslında basit bir soru. Yalı binlerce yıldan beri yaşadıkları topraklara gelen yabancı "efendilerin" kargolarının (malları) neden Malililerden daha çok olduğunu merak ediyor. Malların çok olmasının nedenleri ise çok ama bilin-

mesi gerekenlerin başında öncelikle avcı-toplayıcı topluluktan çiftçiliğe nasıl geçildiğinin yanıtı? Coğrafyanın önemi. Çiftçilikle elde edilen fazlanın daha fazla nüfusu beslemesi. Artan nüfus için gerekli organizasyon gerekliliği. Organize toplulukların diğerlerini daha kolaylıkla yenebilmesi. Göçler,göçler..

40,000 yıllık bir sürecin son 11,000 yılını 600 sayfada özetleyen kitap, medeniyetlerin neden ve nasıl Mezopotamya ve Anadolu'dan başladığını, dillerin kökenini, coğrafyanın önemini, mikropların tarihteki toplumların bazılarını nasıl yok ettiğini ve çeliği (teknolojik gelişmenin) kullanan toplumların diğer toplumlar önünde nasıl güçlü konuma geldiklerini acı bir usupla anlatıyor.

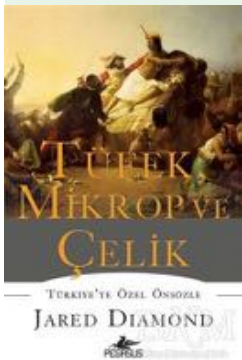
İlginç bir teorisi de gelişme ve değişimin dünya üzerinde belli enlem çizgileri arasında hızla olması, kuzey güney istikametinde ise bilgi ve kültür değişiminin zayıflığı. Örnek olarak Güney-Kuzey Amerika medeniyetlerinin birbiriyle bağ kuramamaları ancak Çin'den İngiltere'ye kadar bu değişimin daha önce tamamlanabilmesini gösteriyor. Güney Amerika yerlilerinin muazzam ordularını bir avuç denebilecek İspanyol askerlerinin yok edebil-

meleri kılıç ve mikrop olmadan başaramayacaklarını, avrupadan gelenlerin taşıdıklara mikroplara karşı dirençleri olmayan yerlilerin hazin sonlarının buna bağlı olduğunu söylüyor.

Güneydoğu Asya ve Avusturalya ile Büyük Okyanustaki adaların etkileşimleri ve güçlü olabilenlerin neden daha güçlü oldukları hakkında da ilginç tespitleri bulunmaktadır.

Türkiye'ye özel önsöz ise ilgiyle okunabilen bir bölüm. İnsan topluluklarının bu gün beslenmelerini sağlayan tahılların bulunup yetiştirilmesi, diğer bölgelere göre daha hızla artan beslenen nüfus, şeflik ve krallıkların oluşumu ile biriktirilen gıdanın bir kısmının asker beslemek üzere vergi olarak alınmaya başlaması devlet organizasyonunu şekillendirmeye başlıyor. Artan nüfus ve güç yeni topraklara doğru hareket ediyor. Burada dikkat çeken iddia; hint-avrupa dillerinin kökeninin Anadolu olduğu ancak Anadolu'den Doğu Asya'ya giden Türklerin dillerinin bozkır coğrafyasında değiştiğini ve gerisin geriye geldiklerinde de bu günkü konuşulan dillerini muhafaza ettikleri.

Başlayınca ilgiyle sonuna kadar okunabilen bir kitap.

Jared Mason Diamond (d. 10 Eylül 1937). Amerikalı bilim insanı ve popüler bilim kitapları yazarı. Pulitzer ödüllü *Tüfek, Mikrop ve Çelik* adlı kitabıyla tanınmıştır. Diamond, fizyoloji eğitimi almasına rağmen antropoloji, ekoloji, coğrafya ve evrim biyolojisi gibi çeşitli alanlarla da ilgilenmektedir. 2013'ten beri California Üniversitesi'nde coğrafya profesörüdür. Yapılan anketler sonucunda dünyanın ilk 100 entelektüel isminden biri olmuştur. Bu listede 2005 yılında 9. sırada 2008 yılında ise 31.sırada yer almıştır.

Düşünceleri ve bilime katkılarından dolayı saygı duyulan bilim insanı Jared Diamond yazarlık kariyerinde de yalanları soruşturan, haksızlıklara boyun eğmeyen bir yazar özelliği taşımaktadır.

Jared Diamond kitapları; *Çöküş*, *Tüfek, Mikrop ve Çelik*, *Seks Neden Keyiflidir*, *Üçüncü Şempanze* gibi en popüler kitapları ile tanınır.